

Potpukovnik

RADOVAN RADINOVIĆ

Zadaci u daljoj teorijskoj razradi konceptije opštenarodne odbrane i društvene samozaštite

*Teorijske implikacije stavova naših najviših vojnih
rukovodilaca iskazanih u javnim istupima
krajem prošle godine*

Protekla godina je bila godina nove izvanredne afirmacije naše spoljnopoličke doktrine aktivne i miroljubive koegzistencije i reafirmacije izvornih principa nesvrstanosti (Havana), u čemu su naša zemlja i drug Tito imali prvorazrednu ulogu. Ali, to je bila i godina u kojoj je sticajem različitih međunarodnih okolnosti došlo do krize detanta između velikih sila i jasno ispoljenih znakova ozbiljnog zaostřtravanja međunarodnih odnosa, koje je kulminiralo u prva tri meseca ove godine. Stoga nije slučajno što su se krajem te nemirne godine oglasili u javnosti naši najviši vojni rukovodioci iznoseći svoje poglede i stavove o suštinskim pitanjima odbrane i zaštite našeg samoupravnog socijalističkog društva. Vrhovni komandant maršal Josip Broz Tito govorio je u Prištini prigodom posjete Kosovu, a uoči Nove godine uputio je i specijalnu poruku svim Jugoslovenima. Savezni sekretar za narodnu odbranu general armije Nikola Ljubičić, načelnik Generalštaba admiral Branko Mamula i predsjednik Komiteta organizacije Saveza komunista u JNA general-pukovnik Dane Čuić, dali su intervju Tanjugu, »Borbi« i »Narodnoj armiji«. U svim tim javnim istupima date su tačne ocjene stanja stvari u međunarodnim odnosima i tendencije razvoja međunarodne vojno-političke situacije, što je razvoj događaja krajem prošle i početkom ove godine na dra-

matičan način potvrdio. U tom kontekstu poseban značaj dobijaju poruke naših vojnih rukovodilaca u pogledu aktivnosti i zadataka našeg društva u oblasti izgradnje sopstvene odbrane i zaštite i očuvanja mira u svijetu, koje su iskazali prilikom navedenih istupanja. Za »Vojno delo« nema ništa prirodnije nego da se obrati tim porukama, tražeći logične implikacije iskazanih ocjena, stavova i zadataka na teorijskom planu, u smislu sagledavanja zadataka vezanih za dalju teorijsku razradu koncepcije i doktrine opštenarodne odbrane i društvene samozaštite. Sljedstveno tome, cilj ovog obraćanja jeste da se ukratko komentariše onaj dio poruka koji je zajednički za sve njih i na taj način naši čitaoci podsjetite na neke nezaobilazne domašaje našega razvoja u protekloj, po mnogo čemu protivurječnoj godini, ali i da se ukaže na neke probleme, zadatke i neophodne angažmane našeg društva u nekim značajnim oblastima našeg društvenog razvoja, prvenstveno u oblasti odbrane i zaštite u narednoj, vjerovatno ništa manje protivurječnoj godini.

Kao što se to može jasno razabrati iz dijela teksta koji je uz naslov dat, radi se o značajnim porukama u čijim je sadržajima sublimiran naš protekli *rast* i kritičke opaske koje uz to uobičajeno idu u ovako demokratizovanom društvu, ali u kojima je izložen i *program* našeg budućeg razvoja, uz ukazivanje na sve probleme koje na tom putu možemo očekivati. U takvoj prilici nameće se pitanje: *kako u okviru ograničenog prostora obuhvatiti ono što je bitno, ali tako da to bude posve jasno i razgovjetno*. Naravno, jedini mogući metod je *uopštavanje*, uz svjestan rizik izvjesnog pojednostavljivanja problema, koji je neizbježan u svakom generalisanju društvene stvarnosti.

Uz te neophodne ograde odmah treba reći i to da će u temi našeg komentara dominirati problematika opštenarodne odbrane i društvene samozaštite i ona pitanja koja su sa tim u neposrednoj vezi. Dakle, biće obuhvaćena ona pitanja koja su, bez obzira na neke intonacije, *zajednička* svim tim porukama. Otuda i neće biti neophodno da se one hronološki ili autorski sistematizuju, već se može isključivo ostati u okviru njihovog tematskog grupisanja, vodeći računa o opštosti njihovog sadržaja i njihove povezanosti sa ONO i društvenom samozaštitom.

1. Vojni faktor u savremenom svijetu

Živimo u vremenu koje se odlikuje gotovo paradoksalnom situacijom: na jednoj strani jačaju snage mira i kvantitativno i kvalitativno — oličene u pokretu nesvrstanosti, u socijalističkim snagama širom

svijeta, u sve izrazitijoj ulozi demokratskih snaga unutar razvijenog kapitalizma — a na drugoj strani iz dana u dan raste broj sukoba među narodima i državama. Ta činjenica govori da je svijet bremenit protivurječnostima takvoga tipa, koje opasnost od ratnih sukoba čine još uvijek aktuelnom.

No, proces istorijskog buđenja naroda (Tito) od drugog svjetskog rata do danas toliko je intenzivan da su snage otpora imperijalnom ponašanju »velikih« narasle do mjere potpune spremnosti da slobodu i nezavisnost brane svim raspoloživim snagama i sredstvima. Time se negira efikasnost oružane intervencije. Naime, odavno je prošlo vrijeme kada su mali odredi dobro naoružane i obučene vojske mogli držati u pokornosti čitave narode i regione svijeta. Sada — u uslovima narasle nacionalne i klasne svijesti — za tako nešto nisu dovoljne ni brojne armije. To je višestruko potvrđeno u narodnooslobodilačkim ratovima dvadesetog vijeka, u kojima su odlučujuće poraze doživljavale i velike kolonijalne i intervencionističke vojske.

U svjetlosti tih činjenica otkrivaju se neke nove zakonitosti savremenoga doba, a to su: a) da je direktno vojna — oružana intervencija sve manje efikasna i u isto vrijeme sve manje popularna; b) da se spoljni činilac odlučuje na oružanu intervenciju samo onda kada je unutrašnja politička kriza takvog intenziteta da sprečava povezivanje svih društvenih snaga u masovni otpor agresiji, i c) da je za oružanu intervenciju spoljnog činioca važno da unutar zemlje — žrtve agresije postoje odgovarajuće političke snage koje će agresoru poslužiti kao oslonac i motiv za opravdanje intervencije pod izgovorom pomoći, nezavisno od toga da li se radi o izvozu revolucije ili kontrarevolucije.

Budući da je jedna od zakonitosti savremenog svijeta sve izrazitija neefikasnost oružanog nasilja kao metoda za ostvarivanje ciljeva osvajačkih globalnih strategija i doktrina i pored sve većeg narastanja moći oružja, oličene u novim i sve razvijenijim sistemima, politika sile i dominacije laća se sve perfidnijih metoda i oblika prijetnji, pritisaka i primjene sile, poznate pod već uobičajenim, mada ne sasvim adekvatnim imenom: strategija *posrednog nastupanja*. Za sve novooslobođene i nesvrstane zemlje to je nova opasnost njihovoj bezbjednosti i nezavisnosti, jer je prevashodno uperena prema njima i jer omogućava velikim silama da — balansirajući na oštrici rata — izbjegavaju međusobnu direktnu konfrontaciju, a da istovremeno narušavaju regionalnu ravnotežu snaga u pojedinim područjima svijeta od vitalnog strategijskog značaja. Tako se pokušava legalizovati jedna »vučja« politika i političko ponašanje: da »veliki« odlučuju o sud-

bini i unutrašnjem razvoju »malih«. Suština političke filozofije »velikih« ogleda se u njihovoj težnji da se svijet svrsta oko njih i da izvan toga ništa ne smije ostati. Nesvrstani se svim silama odupiru takvoj filozofiji i politici. No, najefikasnija doktrina protiv hegemonizma i dominacije svake vrste jeste: *osloncem na sopstvene snage razvijati i jačati sopstvenu odbranu — kao samoodbranu*. U mjeri u kojoj smo sami jaki, spremni i sposobni da sopstvenim snagama i sredstvima branimo slobodu i nezavisnost, — u toj mjeri ćemo uspijevati odvrćati agresiju spoljnog činioca. Dakle, *naša odbrambena snaga je naš najefikasniji deterrent*.

To se nedvosmisleno nameće kao moto svih poruka o kojima je ovdje riječ. Svi njihovi autori u nijansama — s obzirom na njihovu društveno-političku, vojno-političku i vojnu ulogu, variraju poznati Titov stav: *»Radimo kao da će sto godina biti mir, a spremajmo se kao da će sutra biti rat«*. Drug Tito ga je iskazao i prilikom posjete Kosovu, samo drugim riječima: *Živimo u toliko složenom vremenu da se ne možemo opušitati ni bacati koplje u trnje*«. Dakle, on ponovo naglašava i aktuelizira njegovu poznatu maksimu, koja je postala gotovo naš program. I doista, naši narodi i narodnosti, radni ljudi i građani, DPZ, DPO i ostali subjekti društva i opštenarodne odbrane i društvene samozaštite jedinstveni su u uvjerenju da smo toliko ojačali naše odbrambene sposobnosti da nas »ništa ne može iznenaditi«, odnosno zateći nespremne. No, to nikako ne znači da ne možemo i ne treba da budemo još spremniji. Naša je moć odbrane praktično nemjerljiva, pa zato nikada proces izgradnje naše odbrambene snage ne možemo smatrati dovršenim procesom. Njegova praktična nedovršenost ima i teorijskih implikacija: a) stalno pratiti, proučavati, istraživati i teorijski elaborirati promjene u ponašanju spoljnog činioca, kako bi se otkrile i objasnile nove metode i oblici primjene sile u savremenim uslovima, i b) teorijski i praktično istraživati mogućnosti daljnjeg jačanja našeg odbrambeno-zaštitnog sistema i u oblicima organizovanja, pripremanja, i u oblicima djelovanja.

Još u jednom pogledu sve su poruke jednodušne: da se vojni činilac na međunarodnoj sceni danas ponaša kao relativno *samostalan činilac*. I to je jedna od novijih zakonitosti. Naime, još od Klauzevica je znano da je rat produženje politike drugim sredstvima, odnosno *sredstvo* za ostvarivanje ciljeva koje zadaje politika. No, u novije vrijeme rat, a u sklopu njega vojni faktor kao *koncentrisana moć*, sve više ispoljava tendenciju da se odmetne od politike kojom je omogućeno da se ponaša kao sila za sebe, kao relativno samostalan politički činilac. Praktičke implikacije takvih tendencija su mnogostruke. Ukazujemo samo na neke.

Kao činilac politike vojni faktor se može iskazati kao potencijalna i aktuelna moć. Kao potencijalna moć on se iskazuje kao latentno sredstvo prinude u međunarodnim odnosima. Kao aktuelna moć, međutim, vojni faktor se iskazuje kao nosilac agresivnog ponašanja države, vojno-političke grupacije — dakle svih nosilaca politike sile.

2. Konceptija ONO i društvene samozaštite sastavni je dio našeg mišljenja i djelovanja

Još na X kongresu SKJ drug Tito je u svom referatu istakao da bez podrštvljavanja odbrane nema potpunog samoupravljanja ni kao osnovnog društvenog odnosa, a ni kao društvenog sistema. Time je izričito istakao suštinu i društvenu prirodu koncepcije opštenarodne odbrane i društvene samozaštite kao podrštvljene odbrane i zaštite. U duhu ovoga Titovog stava sve aktuelne poruke iz navedenih istupanja naših vojnih rukovodilaca jednodušne su u ocjeni da je koncepcija ONO i društvene samozaštite postala *sastavni deo mišljenja i djelovanja* miliona radnih ljudi i građana naše zemlje i svih društvenih subjekata. Osnovna opredjeljenja naše koncepcije doprla su do najdubljih slojeva naše svijesti, tako da je ona postala doktrina miliona naših radnih ljudi (Tito). Postali smo svjesni da je takva koncepcija jedina alternativa naše uspješne odbrane od svake agresije, od svakog agresora i od svih oblika spoljne i unutrašnje destrukcije našeg društvenog sistema. Na osnovama koncepcije ONO i društvene samozaštite postigli smo takav stepen podrštvljavanja odbrambeno-zaštitnog sistema kakav nije postignut nigdje u svijetu. Nadalje, na tim osnovama izgradili smo takav stepen odbrambene svijesti naših radnih ljudi i građana da nam ona garantuje nepobjedivost i u najtežim uslovima. Jedanaesti kongres SKJ i drug Tito, a sa njim i naši najviši politički i vojni ruovodioci ove domašaje u oblasti opštenarodne odbrane i društvene samozaštite svrstavaju u red najvažnijih tekovina našeg društvenog razvoja u cjelokupnom poslijeratnom periodu. Naime, svima je poznato da je jedna revolucija toliko snažna koliko je sposobna da odbrani sopstvene tekovine od svih oblika njihovog ugrožavanja, uključujući i spoljni faktor.

Titov koncept opštenarodne odbrane i društvene samozaštite još od vremena predratne revolucionarne strategije Partije, preko NOR-a i revolucije do danas, kontinuirano prati osnovni marksistički stav o naoružanom narodu kao temelju odbrambeno-zaštitnog organizovanja u revoluciji i nakon njenog oružanog dijela. Međutim, nije dovoljno reći da je Titova koncepcija opštenarodne odbrane prakti-

čna primjena toga osnovnog marksističkog postulata, jer je ona mnogo više od toga. Naime, u klasičnoj marksističkoj teoriji to je ostalo kao nedovoljno razrađena i teorijski nedovoljno oblikovana *ideja*, što je dozvoljavalo različita, pa i kontroverzna tumačenja u teoriji i različita praktična rješenja. No, i pored toga u svim revolucijama sa manjim izuzecima i u različitim oblicima dolazilo je do primjene principa o naoružanom narodu kao osnovnoj, nosećoj i kreativnoj snazi revolucije. Ali, Titov koncept je i tu originalan, jer je — za razliku od sličnih koncepata prije i poslije njegovog — oružanu silu revolucije u cjelini stvorio iz naroda, radničke klase i najšire shvaćenog revolucionarnog pokreta. I dok su sve socijalističke revolucije nakon njihovog oružanog dijela postepeno prelazile na klasični oblik vojnog (odbrambenog) organizovanja društva, naša revolucija je i u cjelokupnom poslijeratnom periodu do danas dosljedno istrajala na tragu marksističkog stava o naoružanom narodu. To je, pored ostalog, svojevrstan doprinos izgradnji marksističke vojne misli i prakse.

I pored toga, pored izvanrednih dostignuća u razvoju naše koncepcije odbrane, drug Tito i naši najviši vojni rukovodioci s pravom smatraju da taj proces, kao ni jedan drugi, ako želimo ostati dosljedni marksisti i dijalektičari, ne možemo i ne smijemo smatrati dovršenim. Podruštvljavanje je proces bez kraja, isto onako kao što su neiscrpne i nemjerljive snage naše odbrane. One se uvijek iznova moraju otkrivati. Dva su krupna zadatka na tom planu i oba su u međusobnoj dijalektičkoj povezanosti:

a) *dalje teorijsko osmišljavanje procesa podruštvljavanja opšte-narodne odbrane i društvene samozaštite polazeći od sadašnjih dostignuća, ali imajući u vidu daljnji, prvenstveno društveni razvoj. Intencija ovog dijela poruka je u tome da teorija mora podupirati praksu, prednjačiti joj barem u osnovnim opredjeljenjima, ali čuvajući se greške da je ne šablonizuje, dogmatizuje;*

b) *na praktičnom planu u procesu realizovanja generalno usvojenog koncepta odbrane i društvene samozaštite nalaziti ona rješenja organizovanja i djelovanja koja će omogućiti da milioni radnih ljudi i građana, najšire shvaćeni subjekti društva, odbranu i zaštitu ostvaruju kao svoju društvenu djelatnost, a ne kao nametnutu funkciju. Na taj način im se omogućava da se praktično osvjedoče kao kreativna snaga naše odbrane, a ne samo kao kvantum moći, kao što je to slučaj u svim klasičnim konceptima. Budući da se upravo na taj način naša koncepcija pokazuje nadmoćnom u odnosu na svaku drugu moramo i dalje, još upornije, njegovati to njeno osnovno obilježje.*

3. Opštenarodni odbrambeni rat je sinteza oružane borbe i svih drugih oblika borbe i otpora

Jedan od temeljnih konceptijskih stavova je opredjeljenje za *oružanu borbu kao osnovni oblik borbe protiv agresora*. Time se nedvosmisleno stavlja do znanja svakom agresoru da ga kod nas, na našem ratištu, očekuje najdrastičniji oblik borbe, koji je usmjeren na uništavanje njegove žive sile, dakle gdje je svaki agresor najosjetljiviji. Kao takva, oružana borba je *kičma* opštenarodnog otpora u ONOR-u.

No, navedeni konceptijski stav ukazuje na još jedno bitno opredjeljenje, a to je da oružana borba, iako odlučujući, nije i jedini oblik suprotstavljanja agresoru. U svakoj radnoj i životnoj sredini, svugdje gde se agresor može naći ili se eventualno nađe, priprema mu se i nameće otpor svim raspoloživim snagama i sredstvima. Svi ti oblici borbe i otpora imaju jedinstven cilj: *destrukcija moći agresora, a narastanje odbrambene moći našeg sistema opštenarodne odbrane i društvene samozaštite*.

Društvena i vojno-tehnološka suština opštenarodnog odbrambenog rata i jeste u tome što u njemu *dolazi do transformisanja gotovo cjelokupnog društvenog sistema u sistem odbrane i zaštite*. U njemu svaki subjekat društva — pored osnovne društvene funkcije u okviru društveno-političkog i društveno-ekonomskog sistema, prosvjete i kulture, društvenih djelatnosti itd. — realizuje i svoju odbrambenu i samozaštitnu funkciju. U takvom sistemu, pored toga što je uništavanje neprijateljeve žive sile i materijalno-tehničkih sredstava jako važno, ništa manje nije važno kontinuirano funkcionisanje cjelovitog društvenog sistema u svim sektorima njegovog djelovanja: u politici, privredi, kulturi, društvenim službama itd. Na taj način je jedino moguće obezbijediti kontinuitet opštenarodnog otpora, a naročito *neposrednu negaciju* svega onoga što bi agresor eventualno preduzimao radi uspostavljanja bilo kakvog oblika okupacione vlasti. Na sintezi oružane borbe i svih drugih oblika borbe i otpora može se uspješno ostvariti totalni otpor agresoru svim raspoloživim snagama naroda i zemlje. To podrazumijeva visoki stepen organizovanosti, pripremljenosti i uvježbanosti svih subjekata za rat. Zbog toga naši visoki vojni rukovodioci u svojim porukama armijskoj i najširoj društvenoj javnosti ističu imperativno slijedeće zahtjeve:

a) Na svim nivoima usavršavati mobilizacijsku gotovost, kako bi zemlja što prije mogla preći na ratno stanje ako to bude potrebno.

b) Predvidjeti i stvoriti takvu ratnu organizaciju svih elemenata društvenog sistema i svih društvenih službi da ona garantuje efikasno funkcionisanje u ratnim uslovima.

c) Tako uspostavljenu ratnu organizaciju stalno uvježbavati i provjeravati imajući u vidu dvojaki cilj: (a) izgraditi optimalni model organizovanja svih društvenih struktura u ratu i (b) postići visoki stepen efikasnosti izvršavanja ratnih zadataka na svim nivoima i u svim oblastima društvenog života.

Pri svemu tome stalno se imaju na umu ova pitanja: a) da li smo sve to dovoljno teorijski oblikovali do mjere praktične upotrebljivosti teorijskih stavova, b) da li smo uvijek dosljedni u praktičnoj primjeni onoga što se pokazalo ispravnim opredjeljenjem, c) u kojoj mjeri se u pripremi i realizaciji vježbi ratnih jedinica, društveno-političkih zajednica i organizacija, organizacija udruženog rada itd., u praksi *ostvaruje sinteza* oružanih i neoružanih oblika borbe i otpora.

Kada se razmišlja o tim krupnim pitanjima, mora se imati u vidu to da su ovi problemi *principijelno nespoznatljivi do kraja*, pa je i egzaktnost svakog odgovora na njih unaprijed ograničena.

Čime se može argumentovati principijelna nespoznatljivost svih naših mogućnosti borbe i otpora i saradnje mnogobrojnih njenih nosilaca? Upravo time što se tu radi o jednoj *procesualnosti* kojoj nema kraja, koju konstituiše mnoštvo različitih činilaca čiji je rang uticaja u svakoj prilici nemoguće *unaprijed* odrediti, itd. To nalaže potrebu da uvijek iznova postavljamo sve nova i nova pitanja o snagama, sredstvima, oblicima i načinima naše borbe i otpora, čime ćemo stalno doprinositi potpunijoj izgrađenosti naše teorije i prakse opštenarodne odbrane i društvene samozaštite.

Zbog principijelne konačne nespoznatljivosti svaka će naknadna refleksija, kao kritičko vrednovanje naših vježbi i manevara pokazati njihove mnoge nedostatke, pa i onda kada smo bili sigurni da smo uvježbavanje dobro pripremili i ukalkulisali u modele sve bitne činjenice. Pokazuje se, naime, da je bilo koji ili bilo kakav koncept vježbe, uvježbavanja, bio unaprijed *nedostatan* da u sebi obuhvati sve bogatstvo mogućnosti uključivanja oružanih snaga, radnih ljudi i građana — svih subjekata društva u rješavanje jedne od mogućih ratnih situacija ili supozicija. To će reći da se bogatstvo dijalektike društvenih odnosa ne može unaprijed shematizovati. Ali, to ne znači da ne moramo u svakoj prilici da težimo da obuhvatimo sve ili najveći broj činilaca koji datu situaciju određuju. Naprotiv, tome moramo stalno težiti, samo pri tom moramo biti svjesni svih ograničenja na tom putu.

Neposredno vezano za to je pitanje koje savezni sekretar i načelnik Generalštaba gotovo istovetno postavljaju i na koje daju gotovo identične odgovore. Pitanje glasi: *da li naučna misao može dovoljno uspješno pratiti i oblikovati bogatstvo sadržaja koje nam na-*

meće tako demokratizovani koncept opštenarodne odbrane i društvene samozaštite? Njihove odgovore, uz sva ograničenja koja prate svako uopštavanje, moguće je izložiti na ovaj način:

a) Konceptija, doktrina i sistem ONO i društvene samozaštite, kao nešto što u svijetu nemaju uzora, moraju biti *stalni teorijski i praktični izazov*, kako bi teorija doprinosila: (a) dijalektičkom poimanju rata, oružane borbe i naše odbrane i zaštite u savremenim uslovima, (b) širokom društvenom poimanju opštenarodne odbrane i društvene samozaštite, (c) pretakanju rezultata savremene nauke u naša praktična rješenja u pojedinim domenima naše odbrane i društvene samozaštite.

b) Naučnoistraživački rad je organizovan i normativno i institucionalno i faktički po granama — oblastima nauke. Postižemo svjetske rezultate na tom planu. Ali »uvezivanje« napora različitih naučnih ustanova u oružanim snagama i društvu na istim problemima opštenarodne odbrane i društvene samozaštite još nije u onoj meri u kojoj to pretpostavlja jedinstveno poimanje problematike odbrane i zaštite na svim nivoima. Naš je naredni zadatak da upravo na tom planu sinhronizujemo napore svih kako bismo postizali još bolje rezultate.

4. Za još odlučnije i originalnije prodore u razvoju naše ratne vještine

Ovim podnaslovom sublimiran je, usuđujemo se reći, onaj dio poruka i saveznog sekretara i načelnika Generalštaba i predsjednika Komiteta organizacije SK u JNA koje se odnose na naše daljnje napore u izgradnji naše ratne vještine. Iz metodičkih razloga ovaj deo poruka moguće je grupisati u dva dijela: prvi, naši zadaci vezani za izgradnju teorije ratne vještine, i drugi naši zadaci vezani za osposobljavanje starješina i jedinica za djelovanje u okviru tako originalnog koncepta ratne vještine. Takvu podjelu treba shvatiti uslovno, jer su obje grupe pitanja i zadataka međusobno usko povezane i jedne od drugih neodvojive.

a) Izgradnja teorije ratne vještine

Bilo bi preambiciozno, iz dva razloga, postaviti sebi zadatak da na ovako malom prostoru domislimo sve sadržaje i usmjerenost poruka koje se odnose na daljnji razvoj i izgradnju teorije ratne vje-

štine. Prvo, poruke su toliko sadržajno bogate da je na osnovu njih moguće sačiniti gotovo cjelokupni program rada mnogih subjekata armijske organizacije čija je to službena, profesionalna i društvena obaveza. Drugo, izlaganje argumenata u prilog tih poruka vezano je za šire istraživačke i praktične probleme, što znatno nadmašuje ambicije ovoga napisa. Zato ćemo se zadovoljiti time da tek naznačimo neka od ključnih područja i sugerisati samo neke smjerove aktivnosti onako kako mislimo da to slijedi iz poruka naših vojnih rukovodilaca.

Bez imalo obrazlaganja možemo konstatovati da je put koji u izgradnji teorije naše ratne vještine moramo njegovati *uslovljen* ovim područjima stavova, ovim oblastima znanja:

(a) *Temeljnim opredjeljenjima koncepcije i doktrine opštenarodne odbrane i društvene samozaštite*, imajući prije svega u vidu one njihove implikacije koje su relevantne za doktrinu oružane borbe i teoriju ratne vještine. Tu se mora poći od toga da se oružana borba priprema, organizuje i izvodi osloncem na oružane snage kao njene nosioce, ali i uključivanjem svega onoga što na ratištu, vojištu, pravcu i prostoriji može uticati na njeno vođenje i ishod. Svi ti činioci, koje klasična vojna teorija ili tek naslućuje, ili uopšte ne poznaje, moraju biti prepoznatljivi u teoriji naše ratne vještine i davati joj originalno i autentično obilježje.

(b) Dostignuća opšte vojne misli i one klasične i savremene. Ovdje se moramo truditi da u izgradnji naše vojne teorije izdvojimo ono što nužno, relativno trajno i na opšti način karakteriše savremeni rat i oružanu borbu, imajući prije svega u vidu razvojne tendencije onih elemenata vojnog faktora koji mogu ispoljiti bitan uticaj na oružanu borbu na našem ratištu. Svakako da to mora biti stalan zadatak, jer se dostignuća savremene vojne misli nikako ne mogu smatrati završenim procesom, već procesom stalnog kumuliranja sve novih i novih saznanja. Kada domišljamo eventualne promjene koje se u pripremi, organizaciji i izvođenju oružane borbe već dešavaju ili se mogu očekivati, čime se ratna vještina inače bavi, tada prije svega treba da pratimo kretanja u razvoju materijalno-tehničkog činioca i nova oružja koja se razvijaju ili su već razvijena.

(c) Iskustva NOR-a u pogledu pripreme i izvođenja oružane borbe. Prirodno, tu ne može biti govora o kopiji iskustava makar koliko mi bili za njih i racionalno i emotivno vezani. Radi se o njihovoj stvaralačkoj primjeni, o korišćenju ideja i rješenja kao pouka, podsticaja i inspiracija za naša savremena rješenja. Ne, dakle, nekritičko preuzimanje rješenja kao recepata i šablona. No, nama su iskustva iz NOR-a interesantna iz još nekoliko razloga.

Prvo, NOR je po svojim obilježjima opštenarodni oslobodilački rat, po svojim društveno-političkim, pa i vojnotehnološkim karakteristikama sličan ONOR-u — dakle obliku rata za koji se mi pripremamo. Kao takav, NOR i oružana borba u njemu su *empirijski potvrdili* neka rješenja koja smo u pogledu oblika i sadržaja oružane borbe prihvatili i u našoj savremenoj doktrini i strategiji.

Drugo, oružana borba u NOR-u je praktična demonstracija uključivanja širokih masa naroda u oružani otpor, čemu i teorijski i praktično težimo i u našoj savremenoj doktrini.

Nakon notiranja tih polaznih pretpostavki daljnje izgradnje naše ratne vještine, treba se zadržati na ocjeni dostignutog nivoa izgrađenosti teorije ratne vještine i utvrđivanju zadataka koji proističu iz poruka naših najviših vojnih rukovodilaca na tom planu.

Ocjenjujući trenutno stanje igradenosti naše ratne vještine, oni su saglasni da smo u koncepciji, doktrini i strategiji u osnovi dobro i potpuno razradili osnovne principe i opredjeljenja u pogledu pripreme i vođenja oružane borbe na našem ratištu. Nadalje, da smo u području priprema i izvođenja operacija i teorije operatike na nivou normativno-teorijskog regulisanja osnovnih polazišta, ali da nam slijede daljnji ozbiljni naponi na kompletiranju tog teorijskog područja. No, i pored toga što smo u mnogim uputstvima i pravilima daleko odmakli u razradi sadržaja i načela naše taktike oružane borbe može se reći da tu još uvijek imamo najviše obaveza. Ne zbog toga što mi tu ne činimo napore, što ne postizemo rezultate, već zbog toga što je teorijsko područje taktike najobimnije, što se putem taktike materijalizuju i konkretizuju i strategijski i operativni principi. A izgradnja teorije taktike nam je višestruko značajna: prvo, taktika je područje u kojem principi strategije i operatike doživljavaju praktičnu potvrdu i provjeru; drugo, taktika je područje koje sa svoje strane, kao povratna sprega, na induktivan način utiče na modifikaciju operatike i strategije. Ona je, dakle, korektiv strategije i operatike.

b) *Zadaci na osposobljavanju starješina, komandi i jedinica oružanih snaga*

Smisao svih poruka vezanih za ovaj zadatak moguće je sažeto iskazati najopštijim stavom: *originalni koncept odbrane traži poseban profil starješine i originalno uvježbavanje jedinica i komandi*. Pokušaćemo da taj stav elaboriramo sa nekoliko teza sadržanih u iskazima generala armije Nikole Ljubičića i admirala Branka Mamule.

a) Dok savremeni starješina oružanih snaga klasičnih vojnih konceptata djeluje uglavnom u okviru velikih sistema, pa u svom odlučivanju nije autonoman, dotle naš starješina mora biti spreman da efikasno djeluje i u okviru primjene najsavremenijih sistema oružja, ali i u specifičnim uslovima koje isključivo nameće koncepcija opštenarodne odbrane i oružana borba u njenom sklopu. Iz toga slijedi zahtjev da starješine i komande moramo obučavati za odlučivanje i pod punim uticajem pretpostavljenog, uz neposredan kontakt sa njim, ali i u uslovima kada ne postoji nikakav kontakt izuzev idejnog, dakle kada samoinicijativno mora odlučivati i za svoje postupke preuzimati potpunu odgovornost. Radi se o specifičnom načinu odlučivanja, ali i o načinu odlučivanja koji traži specifično obučavanje.

b) U razvoju vojnoga školstva moramo pomiriti dvije na izgled protivurječne tendencije: prvo, prava *eksplozija informacija o činima oružane borbe* i sve duže vrijeme koje je savremenom starješini potrebno da bi tako narasle informacije uspješno apsolvirao; drugo, *sve kraće vreme važenja aktuelnosti tih informacija* i sve brže njihovo zastarevanje. Poruke nam sugerišu da za optimalnim rješenjima s tim u vezi tragamo u okviru načelno odabranog puta *skraćivanja (ali i modernizacije) postojećeg sistema vojnog školstva*, na jednoj strani, i organizovanog i usmjerenog *obrazovanja uz rad* u obliku samoobrazovanja, vanrednog školovanja i naročito inoviranja znanja putem kraćih i tematskih kurseva, na drugoj strani.

c) U uvježbavanju jedinica, komandi i štabova više nego do sada treba imati u vidu ove zahtjeve: prvo, njegovati istovremeno *upornost i aktivnost* odbrane kao njena neprotivurječna obilježja; drugo, zaprečnu vrijednost prirodnih prepreka više koristiti za vođenje uporne odbrane, pri čemu naročitu pažnju obratiti na uvježbavanje jedinica za dejstva oko rijeka; treće, uvježbavati jedinice za dejstvo u otežanim uslovima (noć, zima, teški meteorološki uslovi itd.), kada se eventualne prednosti agresora osjetno reduciraju; četvrto, uvježbavati sve, a ne samo partizanske i teritorijalne jedinice oružanih snaga u partizanskom obliku oružane borbe; peto, prilikom uvježbavanja dejstava na privremeno zaposjednutoj teritoriji ne nagomilavati jedinice u taktičkoj dubini neprijatelja, jer su mogućnosti njihovog punog angažovanja u tim uslovima nepovoljne, itd.

Teorijsko uopštavanje iskustava do kojih se dolazi analizom vježbi jedinica i komandi, te najšire shvaćene armijske prakse, doprinosi daljnjoj potpunijoj izgradnji teorije naše ratne vještine, čemu treba stalno tražiti, jer se tako na najbolji način ostvaruje spoj teorije i prakse, što predstavlja jedino ispravan put saznanja.